

ARBORELE VIETII

Arborii sunt cele mai mari organisme vii de pe Pământ. Pe lângă giganticul sequoia, omul – ba chiar și cea mai înaltă girafă – par foarte mici. La umbra unui sequoia s-ar fi putut ascunde dinozaurii uriași care au trăit cândva pe Pământ. Și vârsta anumitor copaci este impresionantă. Unele specii trăiesc câteva sute sau chiar o mie de ani! Puțini oameni trăiesc o sută de ani, dar, pentru majoritatea arborilor, o sută de ani reprezintă doar începutul vieții. Un stejar bătrân își poate aminti de vremuri de demult, dinaintea nașterii străbunicilor noștri, și poate chiar trăi mai mult decât strănepoții noștri.

Arborii sunt dovada forței extraordinare a naturii, care face ca din câteva semințe mici să crească copaci înalți și puternici. În zona temperată, ramurile lor înverzesc și se acoperă de flori în fiecare primăvară, apoi fac fructe, iar înainte de venirea iernii își pierd frunzele. În anul următor, tot acest ciclu se reia. În cele din urmă, bătrânul arbore moare, dar nu peste mult timp în locul lui crește unul nou. De fapt, tot ceea ce crește din Pământ moare și se naște din nou, neîncetat.

Nu e de mirare, așadar, că oamenii considerau arborii sfinți și le atribuiau puteri supranaturale, crezând că în ei locuiau spirite. Unul dintre nenumăratele exemple ale prezenței arborelui în cultură și în artă este „arborele vieții” din Mexic (în ilustrație) – modelat din lut și reprezentând un copac ale cărui ramuri sunt pline cu simboluri, obiecte și imagini. În ciuda culorilor vesele, „arborele vieții” înfățișează teme foarte serioase. Adesea, ilustrează scene din Vechiul Testament sau reprezentări simbolice ale vieții și ale morții.

Arborii au și o mare însemnătate practică. În primul rând, sunt o sursă de lemn, care continuă să fie un material prețuit și nobil, deși în ziua de azi există și alte materiale populare. Din lemn se realizează obiecte mai mici sau mai mari pe care le folosim zilnic; din lemn se fac opere de artă, construcții de tot felul, dar și hârtia pentru cărți precum aceasta. Se poate spune chiar că lemnul îl însoțește pe om de la naștere și până la moarte. Din lemn erau făcute leagănul și pătuțul în care mama ne culca pe când eram bebeluși și tot din lemn va fi făcut și sicriul în care vom fi așezați după ce ne vom încheia socotelile cu viața.

În general, lucrurile cu care ne întâlnim în fiecare zi ajung să ni se pară obișnuite, ba chiar indiferente. Ne-am obișnuit să vedem arbori și să folosim obiecte confecționate din lemn. De multe ori, nu le mai vedem frumusețea și nici nu bănuim cât pot fi de fascinanți și ce recunoștință ar trebui să le purtăm. Poate-a sosit timpul să redescoperim arborii, nu credeți?

ARBORI ȘI FALȘI ARBORI

stejar
(Europa)

Saguaro, cactusul gigant
(America de Nord)

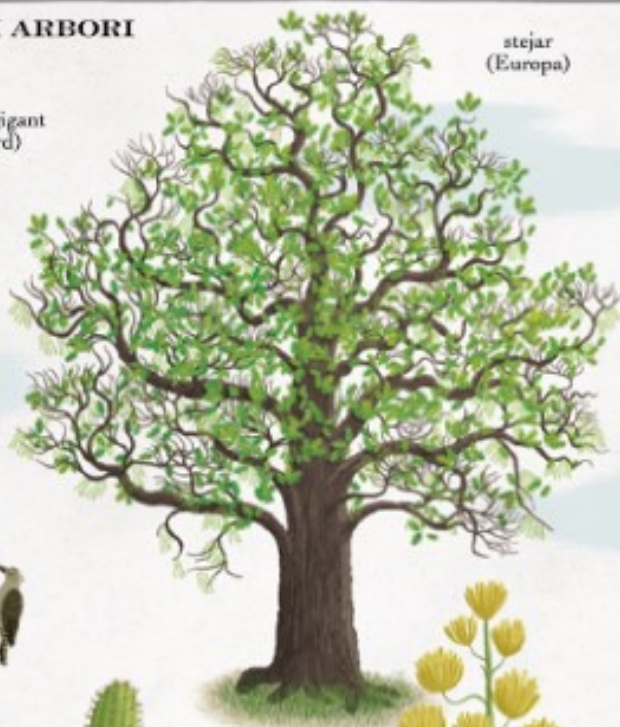
cactusul *Opuntia echinocarpa*
(insulele Galapagos)

Saguaro – secțiune
transversală prin tulpină

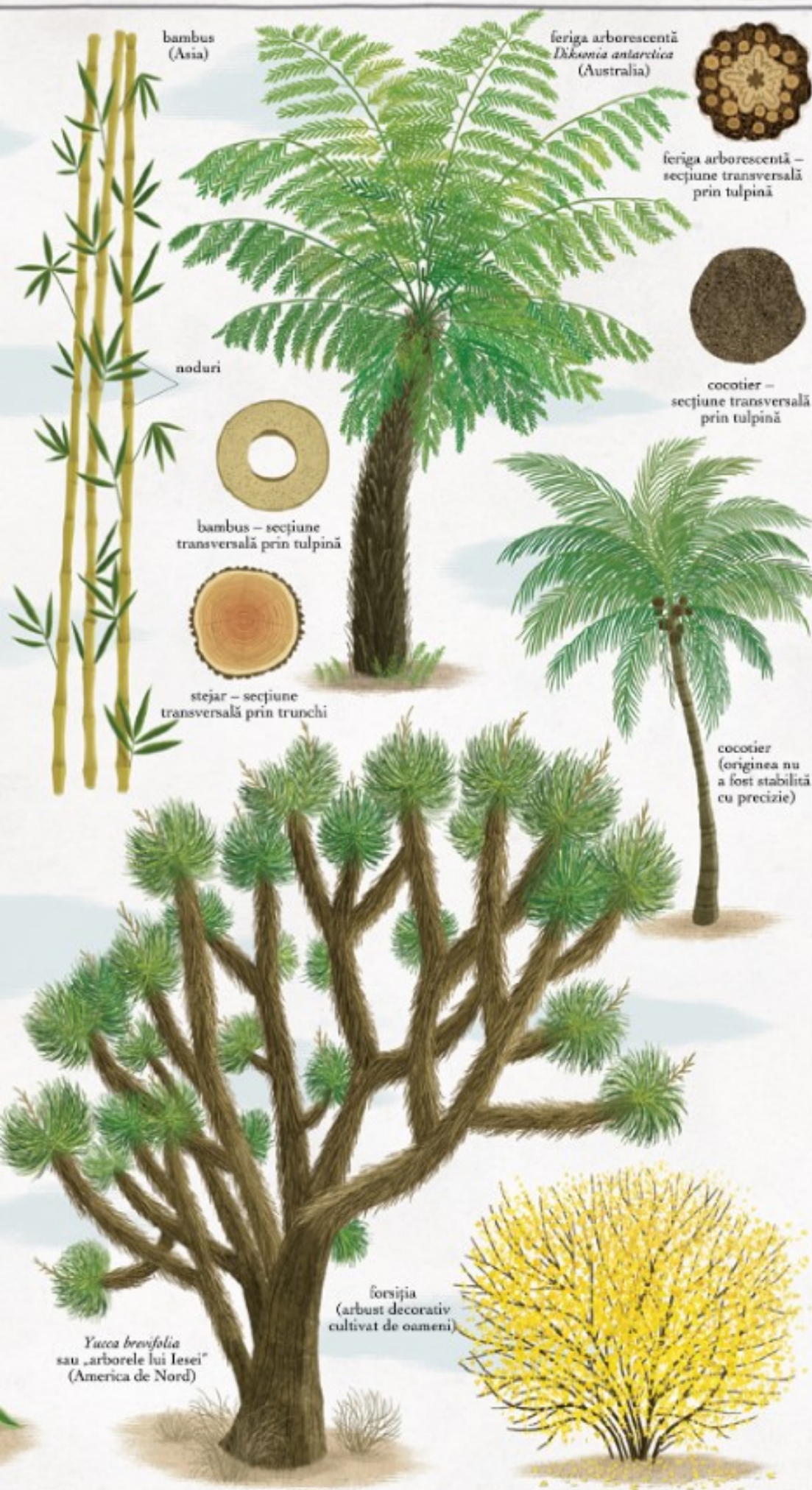

bananier – secțiune
transversală
prin „trunchi”

bananier
(Asia)

agava
americană
(America
de Nord)

Cum recunoaștem un arbore? În primul rând, un arbore are o tulpină lemnoasă, numită trunchi. Din vârful trunchiului cresc ramuri încărcate de frunze, care se înalță mult spre soare. În interiorul trunchiului are loc o mișcare permanentă: în sus circulă apa de la rădăcină, iar în jos sunt transportate substanțele produse în frunze. Trunchiul arborelui crește în fiecare an nu doar în înălțime, ci și în grosime. În felul acesta, devine tot mai puternic și poate susține coroana. După ce trunchiul e tăiat, urmele acestei creșteri anuale în grosime se văd la multe specii de arbori sub forma unor inele (vezi Fișa XVII). În schimb, trunchiul arborilor de yucca sau dracena (vezi Fișele VII și VIII) nu are inele. Și coroanele lor sunt alfelte: ramurile terminate cu buchete de frunze nu ies în lateral față de trunchi, ci sunt bifurcații ale acestuia.

Există și plante al căror trunchi crește în înălțime, dar nu se îngroașă. Așa se întâmplă, de pildă, cu palmierii, plantele de aloe și ferigile arborescente. Din punct de vedere științific, aceste plante nu pot fi însă considerate arbori. La feriga arborescentă numită *Diksonia antarctica*, trunchiul e format din numeroase rădăcini subțiri care cresc de sub panașul frunzelor și ajung până la pământ. Interiorul trunchiului este format în special din părțile moarte ale plantei, care formează un compost hrănitor. Așadar, *Diksonia* este o ferigă care crește pe un morman de îngrășământ pe care și l-a creat singură.

Există mai mulți astfel de falși arbori. Unii cactuși ajung la peste zece metri înălțime și le oferă păsărilor deșertului un loc în care să-și facă adăpost. Totuși, tulpina lor nu este un trunchi. În loc să fie lemnoasă, ea e plină cu un miez succulent, întărit pe interior doar de câteva fibre lemnoase. Bambușii formează păduri întregi, dar ei sunt, de fapt, niște ierburi. Prin alcătuire, seamănă foarte mult cu rudele lor mai mici, firele de iarbă din gazonul nostru – au aceleași tulpini goale pe dinăuntru, plus nodurile caracteristice.

Nici bananierul nu are trunchi. Tulpina lui arată ca un trunchi de copac, dar este formată din ce a mai rămas după ce au căzut frunzele. În plus, dacă am tăia-o, am observa că seamănă mai degrabă cu ceapa decât cu lemnul. Iar „tulpina” de câțiva metri a agavei americane e doar un rizom cu flori care apar o singură dată în întreaga viață a plantei.

Arbuștii sunt mai scunzi decât arborii, iar în loc de un singur trunchi au mai multe tulpini subțiri și lemnoase. Dar există și arbori care au mai multe trunchiuri, de aceea diferența dintre arbori și arbuști nu este întotdeauna foarte clară.